

Kulturdepartementet
ku.remissvar@regeringskansliet.se
ku.md@regeringskansliet.se

Kompletterande bestämmelser till EU:s mediefrihetsförordning (Ds 2024:28)

Ku2024/01101

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (nämnden) har anmodats att yttra sig över innehållet i rubricerad promemoria.

Nämnden har granskat förslagen främst med utgångspunkt från sin uppgift att ur ett rättssäkerhets- och integritetsskyddsperspektiv utöva tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet. Med denna utgångspunkt har nämnden inte någon invändning mot promemorians förslag.

När det gäller bedömningen av om det finns behov av att komplettera svensk lagstiftning gällande hemliga tvångsmedel för att artikel 4.3-4.5 i EU:s mediefrihetsförordning ska få effektivt genomslag vill nämnden dock framföra följande.

I promemorian konstateras att det i undantagsfall kan uppstå situationer när hemlig dataavläsning mot någon som ingår i kretsen av skyddade personer är tillåten enligt lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning men inte tillåten enligt artikel 4.5. I promemorian anges vidare att dessa situationer är hänförliga till när Justitiekanslern (JK) utreder meddelarbrott och att JK då har att förhålla sig till kraven i mediefrihetsförordningen som är direkt tillämplig. Slutsatsen i promemorian är att artikel 4.5 inte medför något behov av kompletterande bestämmelser i svensk rätt.

Nämnden – som delar bedömningen att begreppet inkräktande övervakningsprogramvara i artikel 4.3 c motsvarar sådana åtgärder som kan vidtas med stöd av lagen om hemlig dataavläsning – noterar att promemorian inte berör de fall då hemlig dataavläsning enligt svensk rätt får användas mot en journalist eller någon annan i kretsen av skyddade personer i en förundersökning om andra brott än meddelarbrott som utreds av JK (se t.ex. 4 § lagen om hemlig dataavläsning). Inte heller berörs att hemlig dataavläsning enligt svensk rätt får användas utanför en förundersökning, i syfte att förhindra vissa allvarliga

brott, och att tvångsåtgärden även då får vidtas mot någon som ingår i kretsen av skyddade personer (se 7 § lagen om hemlig dataavläsning). Nämnden konstaterar vidare att det enligt lagen om hemlig dataavläsning även i dessa fall är tillåtet att använda tvångsmedlet vid ytterligare brott än de som följer av mediefrihetsförordningen (se 4 och 7 §§ lagen om hemlig dataavläsning). Exempelvis kan tillstånd till hemlig dataavläsning beviljas mot en mobiltelefon som används privat av en journalist eller någon som är anställd på en nyhetsbyrå om personen är skäligen misstänkt för kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte enligt 6 kap. 10 a § brottsbalken (BrB) eller obehörig befattningsmed hemlig uppgift enligt 19 kap. 7 § BrB.¹ Ytterligare ett exempel är att tillstånd till hemlig dataavläsning under vissa förutsättningar får beviljas i syfte att förhindra grov obehörig befattningsmed hemlig uppgift enligt 19 kap. 8 § BrB.

Enligt nämnden finns det mot bakgrund av det ovan anförda anledning att ytterligare analysera hur bestämmelserna i lagen om hemlig dataavläsning förhåller sig till artikel 4.5 i mediefrihetsförordningen. Som konstateras i promemorian är mediefrihetsförordningen direkt tillämplig. Nämnden vill dock, liksom tidigare, framhålla att regleringen om hemliga tvångsmedel de senaste åren blivit allt mer otydlig och svår att tillämpa.² Det innebär enligt nämndens mening att det finns en risk för att kraven i mediefrihetsförordningen förbises i de fall där lagen om hemlig dataavläsning tillåter att tvångsmedlet används i fler fall än vad som tillåts enligt förordningen.

När det sedan gäller kravet i artikel 4.8 i mediefrihetsförordningen på bl.a. effektivt rättsligt skydd vill nämnden framföra följande. I promemorian bedöms att mediefrihetsförordningens krav på bl.a. effektivt rättsligt skydd uppfylls i svensk rätt. I promemorian saknas emellertid resonemang kring hur kraven i artikel 4.8 förhåller sig till användningen av hemliga tvångsmedel. Även i denna del finns det enligt nämnden således behov av ytterligare analys.

Sammanfattningsvis konstaterar nämnden att promemorians analys avseende hur mediefrihetsförordningen förhåller sig till regleringen om hemliga tvångs-

¹ Förbudet mot hemlig dataavläsning enligt 11 § första stycket 1 lagen om hemlig dataavläsning är typiskt sett inte tillämpligt när en person med tystnadsplikt enligt tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen använder sin privata mobiltelefon eller dator även om utrustningen vid enstaka fall används i den skyddade verksamheten (se prop. 2019/20:64 s. 225).

² Se bl.a. nämndens yttrande den 21 september 2022 över betänkandet Utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel (SOU 2022:19) (dnr 87-2022).

medel är ofullständig och därför behöver utvecklas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Detta yttrande har beslutats av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. I beslutet har Gunnel Lindberg (ordförande), Anti Avsan, Charlotta Bjälkebring Carlsson, Anna Ekström, Matheus Enholm, Stephen Jerand, Jon Karlfeldt, Helene Odenjung och Per Schöldberg deltagit.

Föredragande har varit Sarah Borggren

Gunnel Lindberg